

ΙΣΤΟΡΙΑ Β' ΤΑΞΗΣ
ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ 2003

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ Α'

A1.1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τα ονόματα των ζωγράφων της **Στήλης Α** και δίπλα το γράμμα της **Στήλης Β** που αντιστοιχεί σωστά.

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Αλβέρτος Ντύρερ	α. Με το μυστικισμό των προσώπων του θεωρείται ο προάγγελος του Μπαρόκ αλλά και της σύγχρονης ζωγραφικής.
2. Μποτιτσέλι	β. Ανήκει στην σχολή της Φλάνδρας και αποτυπώνει στους πίνακές του τις προσωπικές του φαντασιώσεις.
3. Τιτσιάνο	γ. Δημιούργησε σχολή στη Νυρεμβέργη και έγινε γνωστός για τις αυτοπροσωπογραφίες του.
4. Ιερώνυμος Μπος	δ. Οι πίνακές του «Κυνήγι στο χιόνι» και «Γάμος στο χωριό» αποκαλύπτουν ένα ρεαλισμό μοναδικό για την εποχή.
	ε. Στις ειδωλολατρικές σκηνές των έργων του έδινε συγκερασμένες τη χαρά και τη θλίψη. Η «Άνοιξη» είναι ένα από τα πιο γνωστά έργα του.
	στ. Ανήκει στη σχολή της Βενετίας. Χαρακτηριστικό έργο του είναι «Ο άνθρωπος με το γάντι».

Μονάδες 8

A1.2. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων:

- α. Επαναγωγή
- β. Δουλοπάροικοι
- γ. Μέγας Χάρτης (Μάγκνα Κάρτα)
- δ. Καταλανική Εταιρεία.

Μονάδες 12

A2.1. Ποιες αλλαγές παρατηρούνται στην οικονομική ζωή των ανθρώπων στη Δυτική Ευρώπη προς το τέλος του Μεσαίωνα;

Μονάδες 15

A2.2. Ποιες είναι οι κοινωνικές συνέπειες της βιομηχανικής επανάστασης;

Μονάδες 15

ΟΜΑΔΑ Β'

- B1.** Επισημαίνοντας χωρία του κειμένου που σας δίνεται και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να απαντήσετε στην ερώτηση: Για ποιο λόγο και με ποιο τρόπο επιδίωξε ο Ρωμανός Α' ο Λεκαπηνός να επιλύσει το κοινωνικό πρόβλημα που θίγεται στο κείμενο;

ΚΕΙΜΕΝΟ

Η πολιτική κρίση στα χρόνια της ανηλικιότητας του Κωνσταντίνου Ζ' Πορφυρογέννητου και ο φοβερός λιμός του 927 επέβαλαν την άμεση λήψη σοβαρών μέτρων. Η σειρά των Νεαρών του Ρωμανού Α' του Λεκαπηνού, του ίδιου του Κωνσταντίνου Ζ', του Νικηφόρου Φωκά, του Ιωάννη Τσιμισκή, του Βασιλείου Β', προσπαθούν ακόμη μία φορά να εξισορροπήσουν την κοινωνία και να εξασφαλίσουν το διαιτητικό χαρακτήρα του Κράτους. Η νέα νομοθεσία επαναφέρει το δίκαιο της προτιμήσεως και απαγορεύει τη διείσδυση των δυνατών στις αγροτικές κοινότητες. Ιδού πώς περιγράφει ο Ρωμανός Α' την κατάσταση: οι δυνατοί δεν ορρωδούν (διστάζουν) ενώπιον κανενός εμποδίου, για να εξασφαλίσουν τα συμφέροντά τους [...]. Δηλαδή, [ο αυτοκράτορας αναφέρει ότι] συνάντησε ανθρώπους που έδειξαν τέτοια σκληρότητα και διάθεση πλουτισμού, ώστε αγόραζαν με εξευτελιστική τιμή, για να μην πει ότι καταβρόχθιζαν, τις μικρές περιουσίες. Αποφασίζει ότι, αν η αγορά έχει γίνει σε τιμή μικρότερη από το μισό της πραγματικής, οι αγοραστές θα απομακρύνονται από το κτήμα δίχως να πάρουν πίσω την παραμικρή αποζημίωση. Ο αυτοκράτορας συνεχίζει αναφέροντας όλες εκείνες τις κατηγορίες των δυνατών που δεν μπορούν να αποκτήσουν ιδιοκτησία στις αγροτικές κοινότητες [...]. Και ο αυτοκράτορας τελειώνει τη Νεαρά αναφέροντας ότι είναι περήφανος για τις νίκες του στο εξωτερικό και για την ανάκτηση των επαρχιών· τονίζει ότι δεν θα επιτρέψει στον εσωτερικό εχθρό να επαναδουλώσει τις επαρχίες.

Σβωρώνος Ν. «*Βυζαντινή Επαρχία*» Αθήνα 1987
Μονάδες 25

- B2.** Επισημαίνοντας χωρία των κειμένων που σας δίνονται και αξιοποιώντας τις ιστορικές γνώσεις σας να εξηγήσετε την επίδραση των ιδεών του ανθρωπισμού στη διαμόρφωση της θρησκευτικής σκέψης.

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Εάν δε με πείσουν, με επιχειρήματα από την Αγία Γραφή ή με αδιάσειστη λογική, δεν μπορώ να αναιρέσω τις θέσεις μου, γιατί δεν πιστεύω στο αλάθητο του πάπα, ούτε στο αλάθητο των συνόδων, γιατί όλοι γνωρίζουν ότι πολλές φορές και οι πάπες και οι σύνοδοι έχουν σφάλει και έχουν πέσει σε αντιφάσεις. Εγώ έχω πειστεί από τα βιβλικά επιχειρήματα που έχω ήδη αναφέρει, και είμαι απόλυτα ενωμένος με το λόγο του Θεού. Δεν μπορώ και δε θέλω να ανακαλέσω τίποτα, γιατί δεν είναι ορθό, και αντίθετα είναι επικίνδυνο να πράττει κανείς αντίθετα με τη φωνή της συνείδησής του. Ο Θεός ας με βοηθήσει.

Τμήμα από την απολογία του Λουθήρου στη δίαιτα του Βορμς.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Η Βίβλος είναι ένα μεγάλο, απέραντο δάσος, όπου υπάρχουν κάθε είδους δέντρα. Απ' αυτά μπορεί ο καθένας ν' αδράξει λογής λογής καρπούς. Σ' αυτό το δάσος δεν υπάρχει ούτε ένα δέντρο που να μην το κούνησα, που να μη δοκίμασα τους καρπούς του.

Μ. Λουθήρου, *Λόγοι του τραπεζιού*.
Μονάδες 25

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1.1.

1. Αλβέρτος Ντύρερ → γ.
2. Μποπιτσέλι → ε.
3. Τιτσιάνο → στ.
4. Ιερώνυμος Μπος → β.

A1.2.

α. Επαναγωγή

Η επαναγωγή ήταν νομοθετικό έργο των Μακεδόνων (μετά το 879). Είχε ιδιαίτερη σημασία, γιατί για πρώτη φορά νομοθετούνται οι αρμοδιότητες της κοσμικής και εκκλησιαστικής εξουσίας με βάση την ισοτιμία.

β. Δουλοπάροικοι

Κατά τον 10^ο - 11^ο αιώνα στην κοινωνία της Δ. Ευρώπης επικρατεί το σύστημα της φεουδαρχίας. Την κατώτερη κοινωνική τάξη αποτελούν ο χωρικοί (βιλάνοι) που χωρίζονται σε δύο κατηγορίες, τους ελεύθερους χωρικούς και τους δουλοπάροικους.

Από το βιβλίο "Βυζαντινή Ιστορία 610 μ.Χ. - 1453" σελ. 136.

"Οι δουλοπάροικοι είναι δεμένοι ... των χωρικών του Μεσαίωνα".

γ. Μέγας Χάρτης (Μάγκνα Κάρτα)

Από το βιβλίο "Βυζαντινή Ιστορία 610 μ.Χ. - 1453" σελ. 142 - 144.

"Στην Αγγλία η πάλη των φεουδαρχών εναντίον ... το Μέγα Συμβούλιο θα γίνει το Κοινοβούλιο (Parlement)".

δ. Καταλανική Εταιρεία

Από το βιβλίο "Βυζαντινή Ιστορία 610 μ.Χ. - 1453" σελ. 184.

"Κατά την περίοδο της δυναστείας των Παλαιολόγων η αποκατάσταση της αυτοκρατορίας ... στη νότια Ελλάδα".

A2.1.

Από το βιβλίο "Βυζαντινή Ιστορία 610 μ.Χ. - 1453" σελ. 144 και 146.

"Το πιο μεγάλο γεγονός αυτής της εποχής είναι ... θα υποτάξουν εντελώς τους ατίθασους φεουδάρχες".

A2.2.

Από το βιβλίο "Ιστορία νεότερη" σελ. 127.

"Κοινωνικές συνέπειες: Σχηματισμός δύο αντιπάλων τάξεων ... τον επόμενο αιώνα".

B1.

Με βάση το ιστορικό κείμενο ο Ρωμανός Α΄ Λεκαπηνός οδηγήθηκε στη λήψη μέτρων για τον περιορισμό των δυνατών για δύο βασικούς λόγους: την πολιτική κρίση στα χρόνια του Κων/νου Ζ΄ Πορφυρογέννητου και το φοβερό λιμό (πείνα) του 927 (**«Η πολιτική κρίση ... του 927»**)*.

Είναι γνωστό ότι ο Κων/νος Ζ΄ ο Πορφυρογέννητος, που διαδέχτηκε τον πατέρα του Λέων το Σοφό, δεν είχε ικανότητες στη διακυβέρνηση του κράτους, περιορίστηκε στο σπουδαστήριό του και κυβέρνησε ο άξιος ναύαρχος Ρωμανός Λεκαπηνός. Ο Λεκαπηνός έδωσε γυναίκα στο βασιλιά την κόρη του και επινόησε για τον εαυτό του το αξίωμα του βασιλεοπάτορα. Σε λίγο έγινε επίσημα συμβασιλέας και έτσι είναι ο πρώτος από τους τρεις «ευκλείς σφετεριστές», του θρόνου, όπως ονομάστηκαν οι άξιοι στρατιωτικοί που πήραν τη βασιλική εξουσία από τους νόμιμους βασιλιάδες και βασίλεψαν με την έγκρισή τους ή όσο εκείνοι ήταν ανήλικοι (**σχ. βιβλίο σελ. 76**).

Στη συνέχεια το κείμενο αναφέρεται σε μια σειρά μέτρων που παίρνουν διάφοροι αυτοκράτορες, μεταξύ των οποίων και ο Λεκαπηνός, στην προσπάθειά τους να εξασφαλίσουν την κοινωνία και να εξασφαλίσουν το ρόλο διαιτητή που διαδραμάτιζε το

βυζαντινό κράτος («**Η σειρά ... του Κράτους**»). Συνολικά τα νέα αυτά νομοθετικά μέτρα επανέφεραν το **δίκαιο της προτιμήσεως**, σχετικά δηλαδή με την προτεραιότητα αγοράς αγροτικών κτημάτων μόνο από τους ελεύθερους αγρότες της κοινότητας (**σχ. βιβλίο σελ. 79**), και έτσι **απαγορεύουν τη διείσδυση των δυνατών στις αγροτικές κοινότητες**, μια και απαγορεύτηκε αυστηρά οι Δυνατοί να παίρνουν στην κυριότητά τους κτήματα μικροϊδιοκτητών (**σχ. βιβλίο σελ. 79**).

Το ιστορικό κείμενο του Ν. Σβορώνου συνεχίζοντας περιγράφει την αντίδραση του Ρωμανού στην κατάσταση που είχε δημιουργηθεί, με τους δυνατούς να μην διστάζουν μπροστά σε κανένα εμπόδιο προκειμένου να εξασφαλίσουν τα συμφέροντά τους («**οι δυνατοί ... συμφέροντά τους**»). Μάλιστα, όπως αναφέρεται στο κείμενο ήταν τέτοια η σκληρότητα και η διάθεση πλουτισμού που επεδείξαν, ώστε εξαγόραζαν σε εξευτελιστική τιμή τις μικρές περιουσίες («**τέτοια σκληρότητα ... περιουσίες**»). Ειδικά για αυτό το τελευταίο γεγονός ο Ρωμανός αποφάσισε (με βάση κάποια από τις «Νεαρές») όσες αγορές έχουν γίνει σε τιμή μικρότερη από το μισό της πραγματικής να επιστρέφονται στον πρότερο ιδιοκτήτη χωρίς να λαμβάνει αποζημίωση αυτός που έκανε την «παράνομη» αγορά («**Αποφασίζει ... αποζημίωση**»).

Συμπληρωματικά στο νόμο, με βάση το κείμενο, περιλαμβάνεται και ρύθμιση που αναφέρει τις κατηγορίες των δυνατών που δεν μπορούν να ανακτήσουν ιδιοκτησία στις αγροτικές περιοχές («**Ο αυτοκράτορας ... κοινότητες**»). Τέλος αναφέρεται ότι ο αυτοκράτορας κλείνει τη Νεαρά λέγοντας ότι είναι περήφανος για τις νίκες του στο εξωτερικό (είναι γνωστό ότι ο Λεκαπηνός ήταν άξιος ναύαρχος) και την ανάκτηση των επαρχιών και τονίζει ότι δε θα επιτρέψει στον εσωτερικό εχθρό να οδηγήσει ξανά στην αδυναμία το κράτος και στην εκ νέου υποδούλωση των επαρχιών («**Και ο αυτοκράτορας ... τις επαρχίες**»). Είναι εξάλλου γνωστό ότι η βαρυχειμωνιά και η μεγάλη πείνα του 927/928 οδήγησαν στην παραβίαση της Νεαράς του 922 από τους Δυνατούς και έτσι ο Ρωμανός αναγκάστηκε σε εφαρμογή άλλης αυστηρότερης Νεαράς, προφανώς της συγκεκριμένης στην οποία αναφέρεται το κείμενο(**σχ. βιβλίο σελ. 79**)

Αναλυτικά πρέπει να γραφούν τα χωρία του σχολικού βιβλίου (αν και αρκετά χρησιμοποιούνται εμβόλιμα στο σχολιασμό του κειμένου) στις **σελ.75-76** : «Τον διαδέχεται ... ήταν ανήλικοι», **σελ. 78-79**: Ο Αγώνας εναντίον των Δυνατών. [Ενδεχόμενα θα μπορούσε να περιληφθεί στην απάντηση και το απόσπασμα στο σχολικό βιβλίο στις **σελ. 81-82**: Αυστηρά μέτρα για τους δυνατούς, αν και είναι μέτρα που αφορούν άλλους αυτοκράτορες και όχι το Ρωμανό, αλλά επειδή τα ονόματά τους αναφέρονται στο κείμενο και τα μέτρα τους ανήκουν στην ίδια πολιτική μπορούν να θεωρηθούν ως θετική αναφορά].

*Οι παραπομπές με πλάγια γράμματα αφορούν το κείμενο που δόθηκε στους μαθητές ως συνοδευτικό της εκφώνησης.

B2.

Ξεκινάμε την απάντησή μας με το απόσπασμα από το σχολικό βιβλίο σελ. 25.

"Μέσα στο 15^ο αιώνα ... μεταρρύθμιση", έχοντας ως στόχο να παρουσιάσουμε τις ιδέες και τις απόψεις του ανθρωπισμού.

Στη συνέχεια επισημαίνουμε τα χωρία του κειμένου που αποδεικνύουν την επίδραση του ανθρωπισμού στη διαμόρφωση της θρησκευτικής σκέψης του Λουθήρου.

Ήδη από την αρχή της απολογίας του, ο Λούθηρος επικαλείται την Αγία Γραφή, αντικείμενο μελέτης του ανθρωπισμού καθώς και τη λογική η οποία αντικατέστησε την πίστη στον τρόπο σκέψης των ανθρωπιστών ("**Εάν δε με πείσουν ... λογική**").

Συνεχίζουμε με το σχολικό βιβλίο και τα αποσπάσματα: β. Η κρίση της θρησκευτικής σκέψης [και ενδεχομένως μπορεί να περιληφθεί: γ. Η κρίση της θρησκευτικής συνείδησης] (σελ. 58-59). Με τη χρήση τους πετυχαίνουμε να δώσουμε μία ολοκληρωμένη εικόνα της κατάστασης που επικρατούσε στους κόλπους της εκκλησίας και της στάσης που κράτησαν απέναντί της οι ανθρωπιστές.

Όπως φαίνεται και στο παράθεμα, ο Λούθηρος, αμφισβητεί τον Πάπα και τις συνόδους καθώς έχουν διαπράξει πολλά σφάλματα και συνεπώς δεν μπορούν να ισχυρίζονται ότι έχουν το αλάθητο. Απόψεις οι οποίες ταυτίζονται με αυτές των ανθρωπιστών ("**γιατί δεν πιστεύω ... σε αντιφάσεις**").

Συνεχίζουμε με αναφορά στη διδασκαλία του Λούθηρου από το σχολικό βιβλίο, σελ. 61, προκειμένου να τονίσουμε την επίδραση που άσκησε σ' αυτήν το κίνημα του ανθρωπισμού.

Ολοκληρώνοντας την ανάλυση του παραθέματος τονίζουμε την εμμονή του Λούθηρου στο περιεχόμενο της Βίβλου και την πίστη στη δύναμη της φωνής της συνείδησής του (**"Εγώ έχω πειστεί ... βοηθήσει"**).

Επιπλέον, στο Β' κείμενο ο Λούθηρος παρομοιάζει τη Βίβλο με ένα απέραντο δάσος με κάθε είδους δένδρα. Όπως ο ίδιος αναφέρει ο καθένας μπορεί να μαζέψει από αυτά ποικίλους καρπούς. Ο ίδιος, μάλιστα, δεν παρέλειψε να δοκιμάσει από όλους αυτούς τους καρπούς, υποδηλώνοντας έτσι ότι έχει αφοσιωθεί ολοκληρωτικά στη μελέτη της Βίβλου.

Από τα παραπάνω γίνεται εμφανής η επίδραση των ανθρωπιστών, όσον αφορά στην ανάπτυξη του πνεύματος της ελεύθερης έρευνας και στην αφύπνιση του συγκριτικού και καθαρά κριτικού τρόπου σκέψης.

*Οι παραπομπές με πλάγια γράμματα αφορούν το κείμενο που δόθηκε στους μαθητές ως συνοδευτικό της εκφώνησης.